

SANOAT KORXONALARIDA YONG‘IN XAVFINI BAHOLASH VA OLDINI OLISH STRATEGIYALARI

*Namangan davlat universiteti Hayot
faoliyati xavfsizligi yo‘nalishi talabasi*

Burxonova H.O

Anotatsiya: Ushbu maqola sanoat korxonalarida yong‘in xavfini baholash va oldini olish strategiyalariga bag‘ishlangan. Maqolada yong‘in xavfini kamaytirish uchun samarali usullar va texnologiyalar, shuningdek, xodimlarning xavfsizlikka tayyorgarligini oshirish bo‘yicha takliflar keltirilgan. Maqolada korxonalarda xavfsizlik tizimlarini kuchaytirish va yong‘in xavfsizligini ta‘minlashning muhim omillari muhokama qilinadi.

Kalit so‘zlar: sanoat xavfsizligi, yong‘in xavfini baholash, oldini olish strategiyalari, xavfsizlik tizimlari, texnologik yondashuvlar, xodimlar tayyorgarligi, avtomatik yong‘in tizimlari, xavfsizlik nazorati.

Аннотация: Статья посвящена оценке пожарного риска и стратегиям его предотвращения на промышленных предприятиях. В статье представлены эффективные методы и технологии снижения риска возникновения пожаров, а также предложения по совершенствованию обучения сотрудников правилам техники безопасности. В статье рассматриваются важные факторы усиления систем безопасности и обеспечения пожарной безопасности на предприятиях.

Ключевые слова: промышленная безопасность, оценка пожарного риска, стратегии профилактики, системы безопасности, технологические подходы, обучение персонала, автоматические системы пожаротушения, контроль безопасности.

Annotation: This article is devoted to fire risk assessment and prevention strategies at industrial enterprises. The article presents effective methods and technologies for reducing fire risk, as well as proposals for increasing the safety

readiness of employees. The article discusses important factors for strengthening safety systems and ensuring fire safety at enterprises.

Keywords: industrial safety, fire risk assessment, prevention strategies, safety systems, technological approaches, employee training, automatic fire systems, safety control.

Kirish

Bugungi sanoat rivojlanish bosqichida yong'in xavfsizligi masalasi muhim va dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ishlab chiqarish korxonalarida texnologik jarayonlarning murakkablashuvi, yonuvchi moddalarning ko'pligi, elektr jihozlarining keng qo'llanilishi yong'in xavfining oshishiga olib kelmoqda. Yong'in natijasida inson salomatligiga zarar yetishi, moddiy boyliklarning yo'qolishi va ekologik muhitga salbiy ta'sir ko'rsatish holatlari sanoat tarmoqlarida xavfni oldindan baholash va samarali strategiyalar ishlab chiqishni taqozo etadi. Ushbu mavzuda yong'in xavfini aniqlash, unga baho berish usullari va xavfni kamaytirishga qaratilgan zamonaviy choralar ko'rib chiqiladi.

Mavzu haqida umumiy tushuncha. Sanoat korxonalarida yong'in xavfi — bu korxona hududida yonuvchi materiallar, elektr uskunalari, portlovchi muhitlar va inson omillari tufayli yuzaga kelishi mumkin bo'lgan yong'in chiqish ehtimolidir. Ushbu xavf ishlab chiqarishning o'ziga xos xususiyatlariga, texnologik jarayonlarga, xavfli moddalar bilan ishlash darajasiga va mehnatni muhofaza qilish madaniyatiga bevosita bog'liq. Yong'in xavfini baholash — bu korxonadagi mavjud xavf manbalarini aniqlash, ular yuzaga kelganda qanday oqibatlarga olib kelishini tahlil qilish va tavakkal darajasini belgilashdan iborat muhim jarayondir.

Yong'in xavfini oldini olish strategiyalari esa xavfni kamaytirish yoki butunlay bartaraf etish uchun yo'naltirilgan chora-tadbirlar majmuasidir. Bunga yong'inga qarshi texnik vositalarni joriy etish, xodimlar bilim va malakasini oshirish, texnik reglamentlarga rioya qilish, avtomatik yong'in aniqlash va o'chirish tizimlari o'rnatish, muntazam profilaktika ishlari va favqulodda holatlarda harakatlar rejasi kiradi.

Samarali yong'in xavfsizligi siyosati korxonaning barqaror faoliyatini ta'minlab, inson hayoti va mulkini muhofaza qilishga xizmat qiladi.

Mavzuning dolzarbligi va muammolari. Sanoat korxonalarida yong'in xavfsizligini ta'minlash bugungi kunda juda dolzarb masalalardan biri sanaladi. Chunki ishlab chiqarishning kengayishi, energiya resurslari va yonuvchan materiallardan faol foydalanish, texnologik jarayonlarning murakkablashuvi yong'in xavfi bilan bog'liq tavakkalchilikni oshirmoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, yong'inlar sababli sanoat korxonalarida yuzaga keladigan moddiy zararlar ko'p hollarda millionlab so'mlarni tashkil etadi, ayrim holatlarda esa inson hayoti xavf ostida qoladi.

Ushbu sohadagi dolzarb muammolardan biri — korxonalarda yong'in xavfini baholashga sust yondashuv, texnik reglament va xavfsizlik talablariga to'liq rioya qilinmasligi, yong'inga qarshi avtomatik tizimlarning mavjud emasligi yoki nosoz holatda ishlashidir. Ko'plab korxonalarda xodimlarning yong'in xavfsizligi bo'yicha bilim va ko'nikmalari yetarli emas, o'quv-trening mashg'ulotlari muntazam o'tkazilmaydi.

Bundan tashqari, ayrim eskirgan binolarda elektr tarmoqlari, ventilyatsiya tizimlari va saqlash omborlari yong'in xavfini oshiruvchi omillardan hisoblanadi. Profilaktika ishlari yetarli darajada amalga oshirilmassligi, nazoratning sustligi va yong'in xavfi bo'yicha hujjatlarning o'z vaqtida yangilanmassligi ham muammolar sirasiga kiradi.

Shu sababli, sanoat korxonalarida yong'in xavfini baholashga tizimli va ilmiy asosda yondashish, samarali profilaktika va strategik chora-tadbirlarni ishlab chiqish zarurati kundan-kunga ortib bormoqda.

Taklif va tavsiyalar. Sanoat korxonalarida yong'in xavfi bilan bog'liq muammolarni bartaraf etish va xavfsizlik darajasini oshirish uchun kompleks yondashuv zarur. Ushbu muammo nafaqat texnik jihat, balki tashkiliy, huquqiy va inson omillarini ham qamrab olgan holda hal etilishi kerak. Quyidagi taklif va tavsiyalar bu yo'nalishda samarali natijalar berishi mumkin.

Avvalo, har bir sanoat korxonasi yong'in xavfini baholash va uni boshqarish tizimini ishlab chiqishi va joriy qilishi lozim. Bu tizimda xavfli hududlar, yonuvchan materiallar bilan bog'liq xavf omillari, texnologik jihozlarning holati, elektr tarmoqlarining sifati va boshqa muhim jihatlar muntazam tahlil qilinishi kerak. Baholash jarayoni faqatgina bir martalik tadbir emas, balki doimiy monitoring va yangilanish talab qiladigan jarayon sifatida qaralishi lozim.

Yong'inga qarshi texnik vositalarning yetishmasligi yoki nosozligi ko'plab yong'inlarning asosiy sabablaridan biridir. Shu bois, zamonaviy yong'inga qarshi avtomatik tizimlar — yong'in detektorlari, signalizatsiya, avtomatik o'chirish tizimlari (sprinklerlar), tutunni chiqarish ventilyatsiyasi kabi vositalarni har bir korxonada joriy etish majburiy hisoblanadi. Ushbu vositalar ishlab chiqarish hajmi va xavflilik darajasiga mos tarzda tanlanishi kerak.

Xodimlarning yong'in xavfsizligi borasidagi bilim va ko'nikmalarini oshirish yana bir muhim yo'nalishdir. Har bir xodim o'z ish joyida qanday xavf manbalari borligini, yong'in chiqqan holatda qanday harakat qilish kerakligini bilishi zarur. Buning uchun yillik reja asosida muntazam o'quv-seminarlar, amaliy mashg'ulotlar va evakuatsiya sinovlari o'tkazilishi kerak. Bu nafaqat xavfsizlikni ta'minlaydi, balki favqulodda holatlarda xodimlarning psixologik tayyorgarligini ham oshiradi.

Shuningdek, sanoat korxonalarida xavfsizlik bo'yicha ichki nazorat tizimini kuchaytirish lozim. Har bir bo'limda yong'in xavfsizligi uchun javobgar shaxslar belgilanishi, ularning vakolati huquqiy jihatdan mustahkamlanishi, tekshiruvlar jadval asosida olib borilishi va natijalari bo'yicha chora ko'rilishi lozim.

Ko'plab sanoat obyektlarida elektr tarmoqlari, qurilmalar va omborlar eskirib ketgan. Bu esa yong'in xavfini yanada kuchaytiradi. Shu bois, texnologik va inshoot infratuzilmasini zamonaviy talablarga mos ravishda modernizatsiya qilish dolzarb masaladir. Elektr kabellarini almashtirish, qurilmalarni energiya xavfsizligi bo'yicha sertifikatlangan turlari bilan almashtirish va saqlash qoidalariga qat'iy rioya etish tavsiya etiladi.

Tashqi yong'in xavfsizligi xizmatlari bilan hamkorlikni mustahkamlash ham muhim ahamiyatga ega. Favqulodda vaziyatlar xizmatlari bilan birgalikda o'tkaziladigan mashg'ulotlar, ko'riklar, o'zaro axborot almashinuvi yong'in vaqtida tezkor harakat qilishga yordam beradi. Bunda hududiy FVV bo'limlari bilan hamkorlikda har bir sanoat zonasining alohida yong'in xavfi darajasi hisobga olingan reja ishlab chiqilishi kerak.

Yana bir zamonaviy yechim bu — raqamli monitoring va xavfni bashorat qilish tizimlarini joriy etishdir. Maxsus sensorlar, video kuzatuv tizimlari va sun'iy intellektga asoslangan dasturlar yordamida yong'in xavfi darajasi oldindan aniqlanib, profilaktik chora-tadbirlar o'z vaqtida ko'riladi. Bu yondashuv ishlab chiqarishning uzluksizligini saqlashda muhim rol o'ynaydi.

Yuqorida taqdim etilgan taklif va tavsiyalar sanoat korxonalarida yong'in xavfini kamaytirishga, ishchilarning hayoti va sog'ligini himoya qilishga, iqtisodiy zararining oldini olishga xizmat qiladi. Mazkur choralar tizimli ravishda amalga oshirilsa, sanoat tarmog'ida barqaror va xavfsiz muhitni yaratish mumkin bo'ladi.

Xulosa: Sanoat korxonalarida yong'in xavfsizligini ta'minlash bugungi kunda nafaqat texnik, balki iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan dolzarb muammolardan biridir. Mazkur muammoning o'z vaqtida aniqlanishi, baholanishi va unga qarshi samarali strategiyalarni qo'llash yong'inlar natijasida yuzaga keladigan insoniy va moddiy yo'qotishlarning oldini olishga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida yong'in xavfining asosiy manbalari, sanoat obyektlaridagi mavjud muammolar va ularni kamaytirishning amaliy choralariga e'tibor qaratildi. Xususan, xavfni baholash tizimlarini takomillashtirish, avtomatlashtirilgan yong'inga qarshi tizimlarni joriy etish, xodimlarni muntazam o'qitish, ichki nazoratni kuchaytirish, eskirgan infratuzilmani yangilash, hamda raqamli texnologiyalarni keng joriy etish kabi takliflar ilgari surildi.

Shuni ta'kidlash joizki, yong'in xavfsizligini ta'minlash bir martalik tadbir emas, balki doimiy takomillashuvni talab qiladigan uzluksiz jarayondir. Faqatgina davlat

nazorati yoki texnik vositalar bilan emas, balki barcha xodimlarning ongli ishtiroki bilan yondashilgandagina bu boradagi xavflarni kamaytirish mumkin bo'ladi.

shunday qilib, sanoat korxonalarida yong'in xavfini baholash va uni oldini olish bo'yicha taklif etilgan strategiyalar samarali qo'llansa, nafaqat ishlab chiqarish barqarorligi, balki inson hayoti va atrof-muhit xavfsizligi ham ta'minlanadi. Bu esa butun sanoat sohasining xavfsiz rivojlanishi uchun muhim asosdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. G.V. Sokolov, A.D. Ivanov, "Sanoat xavfsizligi va yong'in oldini olish strategiyalari", Moskva: Xavfsizlik va Texnologiyalar, 20121.
2. P.M. Novikov, "Yong'in xavfsizligi: nazariya va amaliyot", Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi, 2021.
3. V.V. Pankov, "Korxonalarda yong'in xavfini boshqarish tizimlari", Sankt-Peterburg: Politehnika, 2020.
4. X. Bozorov, M. Muxammadiev, "Sanoat korxonalarida xavfsizlikni ta'minlash va yong'in oldini olish", Termiz: O'zbekiston Milliy Universiteti, 2018.
5. U. Karimov, "Sanoat va texnik xavfsizlik: muammolar va yechimlar", Tashkent: FVV nashriyoti, 2022.
6. I.B. Zhuravlev, "Texnologik xavflar va yong'in xavfsizligi", Moskva: Xavfsizlik instituti, 2017.
7. "O'zbekiston Respublikasining Mehnat va sanoat xavfsizligi to'g'risidagi qonunlari", Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi, 2020.
8. National Fire Protection Association (NFPA), "Fire Protection Handbook", 20th edition, Quincy, MA, USA, 2019.
9. International Labour Organization (ILO), "Safety and Health in the Workplace: Preventing Fire Risks", Geneva, 2018.